

Віктор Проскураков

*д-р арх., професор, завідувач кафедри дизайну архітектурного середовища,
Національний університет «Львівська політехніка», Львів
e-mail: viktor.i.proskurriakov@lpnu.ua
orcid: 0000-0003-1022-8984*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ЛАНДШАФТНОМУ ДИЗАЙНУ НА КАФЕДРІ ДАС ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ШКОЛИ

© Проскураков В., 2022

<https://doi.org/10.23939/sa2022.01.136>

У статті висвітлено архітектурні ідеї студентів одного з напрямків навчального пошукового конкурсного дизайну кафедри дизайну архітектурного середовища – ландшафтний і серед іншого результати кращих проєктів реновації ландшафтів та розробки модерної архітектури предметного середовища парку садово-паркового мистецтва ім. І. Франка в м. Самбір.

Ключові слова: реновація об'єктів ландшафтної архітектури; розроблення сучасної архітектури предметного середовища; розширення рекреаційно-відпочинкових функцій.

Постановка проблеми

Від часу утворення кафедри дизайну архітектурного середовища серед усіх освітніх напрямків був, є і залишається дизайн/проектування – навчально-семестровий, дипломний, пошуковий, експериментальний, конкурсний – різних жанрів: архітектурно-типологічний, предметний, ландшафтний, світловий, монументальний, культурологічний, сценографічний, урбаністичний. Усі названі жанри творчо розвиваються в усіх вище названих напрямках.

Від початку діяльності кафедри вектори дизайну архітектурного середовища (напрямки і жанри) очолювали певні викладачі, наприклад, архітектурно-типологічний – професор В. Проскураков, доценти Ю. Джигіль, Б. Гой, С. Іванов-Костецький, І. Воронкова, І. Копиляк; культурологічний – проф. В. Проскураков, магістр Ю. Богданова; предметний, світловий – доц. М. Яців, магістр Р. Кубай; урбаністичний – доц. М.Яців, магістр Ю. Богданова; ландшафтний – магістр Ю. Богданова, доц. І.Гуменник. Пізніше, із ростом наукових досягнень педагогів кафедри, напрямки і жанри збагатилися більшими обсягами знань генези й розвитку типологічних, мистецьких, філософських, естетичних, конструктивних аспектів архітектури.

Так, архітектурно-типологічний напрямок диференціювався на типологію театральної архітектури (В. Проскураков), типологію архітектури житла (Ю. Джигіль), архітектури міжкультурних об'єктів (Б. Гой), промислових будівель (С. Іванов-Костецький), бібліотечних будівель (І. Воронкова), а предметний, світловий і дизайн комфорту сформували напрямки інтер'єру і меблів та архітектури комфорту (М. Яців, Р. Кубай).

Поруч із динамічними процесами диференціації дизайну архітектурного середовища почали з'являтися і приклади синкретичних процесів. Об'єднуючим напрямком став ландшафтний дизайн, і хоча в перші роки діяльності кафедри ДАС це були проєкти нових парків, скверів або реновації, реставрації з використанням тільки засобів ландшафту – “Принципи організації меморіальних парків засобами ландшафту”, “Дизайн ландшафтів кампусу Політехніки Свентокшиської в м.Кельці

(Польща)» чи футуристичні проекти типу «Концепція реабілітації річки Полтва у м. Львові» та пізніше їх характер суттєво змінився. Ці проекти доповнилися функціями іншого архітектурно-середовищного дизайну: «Реновація парку ім. Б. Хмельницького у Львові з розробленням видовищних об'єктів і просторів», «Дизайн ландшафту та архітектурно-предметного середовища в садах та парках при головному корпусі НУ «Львівська політехніка», «Реновація ландшафтного середовища спортивно-оздоровчого табору «Політехнік-1» Національного університету «Львівська політехніка» в м. Алушта з розробленням елементів благоустрою, малих архітектурних форм, ректорської резиденції, їдальні та ін.

Із 2020 р. на кафедрі поновили організацію навчання такого ландшафтному дизайну, яке було апробоване на інших напрямках на заняттях із студентами 5-го курсу за темою «Інтер'єр громадської будівлі», коли під тему об'єднано автономні завдання на розроблення інтер'єрів окремих громадських будівель, де водночас в одній аудиторії, в єдиному колективі студенти однієї навчальної групи виконували 18 різних завдань, метою яких було напрацювання не тільки розуміння просторової, функціональної організації конструкцій, а й уміння використовувати спеціальні знання – знання фактур, текстур, колористики, складу і властивостей матеріалів, конструкцій і оздоб, знань архітектурної і будівельної фізики. До дизайну ландшафтних утворень на кафедрі почали долучати, окрім суто ландшафтних заходів і засобів творення середовища з деревно-чагарникових насаджень, розаріїв і альпінаріїв, водойм, квітничкового оформлення, газонів тощо та малі архітектурні форми, ще й інші об'єкти дизайну архітектурного середовища (насамперед театральні-видовищні, культурно-просвітницькі, спортивно-оздоровчі, рекреаційно-видовищні, монументально-естетичні та ін.).

Такий підхід до ландшафтному дизайну апробовано в роботах по творенню комплексної реновації просторів, архітектури, ландшафтів в м. Прилуки, найбільш вдалим з яких можна назвати «Архітектурно-просторову і ландшафтну концепцію «Меморіалу Героїв» в м. Прилуки», «Дизайн-концепція архітектури рекреаційного комплексу в ландшафтах «Гідропарку»», «Дизайн-концепція архітектурного середовища скверу ім. Т. Шевченка».

Найбільш успішними роботами з ландшафтному дизайну, в яких відобразилися ефективні пошуки нових синкретичних методик вирішення проєктних завдань в 2021 р., стали роботи студентського архітектурного конкурсу на кращі ескізні проєктні пропозиції реновації ландшафтів та розробки модерної архітектури предметного середовища парку ім. І. Франка в м. Самбір – «Самбірський парк».

Аналіз наукових досліджень і публікацій

За роки діяльності кафедри ДАС її педагогами (проф. В. Проскураковим, доцентами Ю. Джигілем, М. Яцівом, Б. Гоєм, І. Гуменник, Р. Стоцько, О. Дмитраш, С. Івановим-Костецьким та ін.) у наукових статтях широко висвітлювалися не тільки напрямки навчального, експериментального, пошукового, концептуального футуристичного дизайну, а й дизайн конкретних об'єктів, комплексів, ансамблів, містобудівних та інших просторів – театральні-видовищні: плейхаузи, театри, кінотеатри; культурно-просвітницькі: культурно-мистецькі центри, музеї, народні доми, клуби, духовно-гуманітарні об'єкти, містобудівні: об'ємно-просторове вирішення площ міст, гуманізації їх центрів, ескіз-ідеї міст майбутнього тощо. Усе це знайшло відображення і в численних дисертаційних і монографічних друках (Стоцько і Проскураков, 2009), (Яців і Криворучко, 2017), (Проскураков, 2004), (Климко, 2018), (Дмитраш, 2021) та ін. Щодо ландшафтному дизайну, то висвітлення його результатів кафедрою є значно скромнішим (Богданова, 2018), (Bohdanova, 2020), (Гуменник, 2019) та ін.

Мета статті

У матеріалах статті висвітлюються архітектурні ідеї студентів кафедри ДАС на крашу ескізу проєктну пропозицію реновації ландшафтів та розробки модерної архітектури предметного середовища парку садово-паркового мистецтва ім. І. Франка в м. Самбір.

Виклад основного матеріалу

Конкурс на “Самбірський парк” проведено відповідно до рішення Благодійного фонду “Музей Івана Левинського” і кафедри дизайну архітектурного середовища (ДАС) НУ “Львівська політехніка” на прохання міського голови м. Самбір Ю. Гамар, ТОВ “Білдінг капітал”, що взяло на себе витрати на організацію проєктного заходу. На те, що ТОВ “Білдінг капітал” фінансувало конкурс, вплинуло наступне: 1) ТОВ “Білдінг капітал” замовило житловий комплекс із об’єктами інфраструктури – торгівлі, розваг, підприємствами обслуговування – у кварталі поміж вулицями Децина і Бандери площею 3500 м² на 630 мешканців архітектурно-інвестиційній компанії “Креатив” зі Львова. Простір кварталу під будівництво утворився після демонтажу застарілих конструкцій промислового об’єкту, східна границя якого межувала із західною границею “Самбірського парку”; 2) керівництво міста на чолі з головою погодилися з реальним проєктуванням та будівництвом житлового комплексу з умовою в майбутньому провести реновацію ландшафтів та розробити модерну архітектуру предметного середовища “Самбірського парку” ім. І. Франка, що сприяло би відродженню його різноманітних функцій, які останнім часом звелися до пішохідних комунікацій у напрямках від авто- та залізничних станцій до вул. С. Бандери, Церковного майдану і далі в центр міста й навпаки. Цю роботу керівництво міста доручило також компанії “Креатив”, маючи надію, що виконавцями “оживлення” парку після проєктування і впровадження ідей реновації мали би стати насамперед мешканці нового кварталу, які б користувалися “послугами парку” постійно, а не періодично або епізодично, як інші самбірчани; 3) розуміючи, що реновація “Самбірського парку” потребує сучасних креативних ідей в ландшафтному дизайні та ще в середовищі історичного міста компанія “Креатив” і ТОВ “Білдінг капітал” звернулися по допомогу до Благодійного фонду “Музей Івана Левинського” і кафедри дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури та дизайну Національного університету “Львівська політехніка” з проханням посприяти. У результаті дискусій вирішено провести студентський архітектурний конкурс на кращі ескізні проєктні пропозиції по реновації об’єкту ландшафтної архітектури в історико-архітектурному середовищі м. Самбір та досягнути сучасного архітектурного вирішення, раціональної просторової побудови та розширити сучасні рекреаційно-відпочинкові функції на території існуючої ділянки і середовища садово-паркового мистецтва “Самбірський парк” в існуючому історичному ареалі.

Метою конкурсу замовники й виконавці вирішили визнати кращі студентські ескізні проєктні пропозиції архітектурних і функціональних рішень з числа поданих, які можна було б використати для подальшого впровадження в реальний проєкт і будівництво.

В умовах конкурсу майбутнім учасникам пропонувалося зберегти історично сформовану парцеляцію, дотримуватися масштабності та поверховості визначених містобудівним обґрунтуванням, дотримуватися існуючого озеленення парку та його збільшити, витримати усі нормативні вимоги до ландшафтно-середовищних і предметних об’єктів парку, запропонувати інші будівлі в межах існуючої паркової ділянки.

За винятком основних завдань, на прохання замовників проєктантам варто було би передбачити будівлі з вбудованими технічними приміщеннями; окрім впорядкування існуючої території – реконструкцію деградованих об’єктів; дитячі майданчики для різних вікових категорій, спортивне ядро із майданчиками, тренажерами, лазанками тощо; майданчик для скейту, фудкорт та ін. Тобто завдання для конкурсантів, окрім пропозицій реновації ландшафтів та розробки модерної архітектури предметного середовища парку, мали й інші вектори – театральновидовищного, ярмаркового, спортивного, різних функцій обслуговування і водночас концептуально-естетичного, концептуально-меморіального і концептуально-історичного характеру.

Конкурс оголошено наприкінці жовтня 2021 р., який тривав два місяці. Після завершення терміну конкурсу журі, що сформувалося у складі зав. кафедри ДАС, проф. В. Проскуракова, голови Благодійного фонду “Музей І. Левинського”, доц. С. Іванова-Костецького, міського голови м. Самбір Ю. Гамари, Генерального директора ТОВ “Білдінг капітал” Т. Куцилаби і секретаря конкурсу, старшого викладача кафедри ДАС І. Копиляка, відібрало три проєкти-лауреати. Це

роботи студентів 5-го курсу М. Лопоші під гаслом “Сад пісень”, С. Флюд під гаслом “Перехресні стежки” і студента 4-го курсу Д. Порожного під гаслом “Золотий олень”. Назви гасел постали з текстів оповідань І.Я.Франка і з історичних символів геральдики м. Самбора.

Маючи єдине завдання, автори-лауреати створили оригінальні проекти, в яких вони спиралися і на деякі спільні принципи. Перше – кожен з авторів прагнув зберегти існуючу мережу паркових доріг, доріжок, алей, що утворилася за десятки років, але змінити їх ієрархію і функцію. Обмежити наскрізний рух крізь парк, а транзитний від вокзалів в напрямку центру міста взагалі мінімалізувати. Друге – підсилити існуючі газони, кущі, квітники та зробити підсадку дерев при доріжках і алеях, і часткову їх санацію. Третє – всі дитячі і спортивні майданчики з обладнанням, майданчики для скейту, театральні-видовищні об’єкти, фудкорт та ін. за проектами мали постати в межах тих, що колись існували, а тепер зруйновані або ж в місцях парку, які повинні зберегти максимально просторово-середовищну композицію. Четверте – за головні осі просторової композиції реновації прийняти ті, що збігаються з головною віссю існуючого меморіалу по іншому боці вул. Львівської із віссю від Собору Пресвятої Богородиці і розвиваються в глибину парку. П’яте – спотворений ландшафт над “похованою” в ґрунті “річкою” на межі парку і запроектованого кварталу на заході, яка в останні роки перетворилася на канал каналізаційних і стічних вод, усі конкурсанти вирішили трансформувати у вигляді “сухої” річкової алеї. Виконуючи спільні для всіх завдання з реновації ландшафтів “Самбірського парку”, автори проектів-лауреатів розробили індивідуальні номенклатури об’єктів архітектури предметного середовища, малих архітектурних форм, технічного й технологічного обладнання. В одних проектах більше, в інших менше. Але всі пропозиції визнано журі актуальними й перспективними.

У проекті під гаслом “Сад пісень” автор запропонував реорганізувати головний вхід в парк; збільшити площу перед пам’ятником Голодомору; створити при головному вхідному вузлі майданчик для катання на роликах влітку і на ковзанах зимою з майданчиком фудкорта; на місці зруйнованої літньої естради вибудувати літній театр і на місці зруйнованих дитячих майданчиків створити ціле містечко дитячих розваг (рис. 1).

Рис. 1. Конкурсний проект-лауреат під гаслом “Сад пісень” та розробки модерної архітектури предметного середовища парку ім. І. Франка в м. Самбір. Автор студент 5-го курсу кафедри ДАС М. Лопоша; Керівники: проф. В. Проскуряков, магістри Ю. Богданова, І. Копиляк

Проект під гаслом “Перехресні стежки” в просторі був організований сімома головними складовими: лабіринтом з живоплоту на перетині основних візуально-комунікаційних осей; амфітеатром зі ставком, який взимку мав ставати ковзанкою, при яких мала повстати тиха рекреація з фудкортами; видозміненим середовищем перед пам’ятником Голодомору; зоною спортивних майданчиків; літнім театром на місці зруйнованої естради; містечком розваг для дітей різної вікової категорії; лінійним партерним садом у вигляді комбінації перехресних доріжок, різнокольорових газонів і “скам’янілого” русла річки, яка колись була чистою, а тепер захована під землею і транспортує нечистоти (рис. 2).

Але найбільш вдалим і наповненим ідеями виявився проект під гаслом “Золотий Олень”, в якому рекреаційно-видовищна, меморіальна, відпочинкова, естетична, спортивна, розважальна програма парку розпочиналася від самого входу, арки відкривалися на всі головні доріжки, алеї, простори, перед якими пропонувалося встановити скульптуру І. Франка (рис. 3).

Рис. 2. Конкурсний проект-лауреат під гаслом “Перехресні стежки” реновації ландшафтів та розробки модерної архітектури предметного середовища парку ім. І. Франка в м. Самбір. Автор студент 5-го курсу кафедри ДАС С. Флюд. Керівники: проф. В. Проскуряков, магістри Ю. Богданова, І. Копиляк

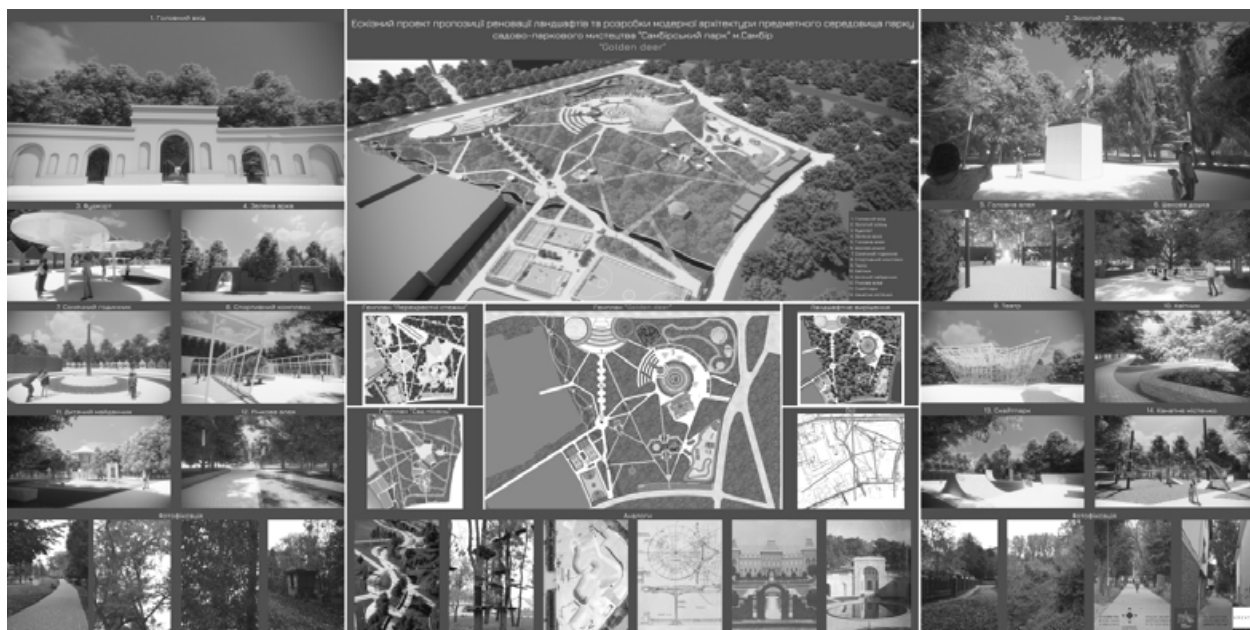

Рис. 3. Конкурсний проєкт-лауреат під гаслом “Золотий олень”. Автор студент 4-го курсу кафедри ДАС Д. Порожний. Керівники: проф. В. Проскуряков, магістри Ю. Богданова, І. Копиляк

Головна вісь входу збігалася з головною віссю меморіалу за вул. Львівською і спрямовувалася автором у глибину території парку аж до його південної границі. Ця головна вісь вирішувалася у вигляді алеї, а на місці її перетину з доріжкою, яка проєктувалася в напрямку від собору до головної паркової площі автор пропонував встановити символ запозичений з гербу міста Самбора – Золотого оленя. Інші арки вхідної групи в парк також скеровувалися на головні архітектурні, меморіальні, обслуговуючі, ландшафтні об’єкти. На меморіал Голодомору і далі в напрямку до ландшафтного театру; на “річкову” алею, спортивне ядро, ярмаркове містечко... Головна паркова площа за авторським задумом вирішувалася як багатофункціональний простір для свят, видовищ, розваг. Поміж алеями, променадами й доріжками, які після реновації вирішувалися далеко не транзитними, було запроєктовано комплекси з дитячих майданчиків, скейпарку, майданчиків для розумових ігор, квітників, підсилених різнотрав’ям газонів. Біля внутрішнього контуру границі парку, що межує з доволі шумною вул. Львівською, запроєктовано канатне містечко й середовище для пейнтболу. У комплекс головного входу, окрім аркади і пам’ятника І. Франку, увійшли майданчик для ковзанів справа і зелений лабіринт зліва. Усі інші входи й ворота в парк автор пропонував вирішити у вигляді арок, каркаси яких заповнено виткими рослинами на зелених стінах, що мали б відігравати роль огорожі парку по всій довжині його контуру.

Усі автори-лауреати у своїх проєктах розробили оригінальне предметне середовище парку – різноманітні лавки, фудкорти, обладнання дитячих майданчиків, форми і колористику, світлову апаратуру; колористику, текстури, фактури матеріалів алей і доріжок; колористику і матеріали, квіткове оформлення розаріїв, альпінаріїв, клумб тощо.

Підсумовуючи конкурс, журі визнало, що всі учасники представили цікаві розробки, більшість із яких можуть бути реалізованими в реальному проєктуванні та будівництві, але проєктами-лауреатами визнано роботи під гаслами “Золотий олень”, “Перехресні стежки” і “Сад пісень”.

Висновки

Минулий 2021 р. був надзвичайно успішним для пошукового й конкурсного проєктування кафедрою дизайну архітектурного середовища. Це і проєктні пропозиції нового архітектурного

вирішення і розширення функцій торгового центру “Панорама” в м. Одеса, ескіз-проекти Академії ПЦУ в м. Луцьк, серія навчально-пошукових проєктів по благоустрою і реновації архітектури і середовища м. Прилуки на замовлення управління містобудування і архітектури Міської ради. Але особливе місце зайняв студентський архітектурний конкурс на кращі ескізні проєктні пропозиції реновації ландшафтів та розробки модерної архітектури середовища “Самбірського парку”, в якому керівники конкурсу кафедри ДАС проф. В. Проскуряков, магістри Ю. Богданова та І. Копиляк вдосконалили методику ландшафтної дизайну на кафедрі.

У навчанні ландшафтному дизайну на кафедрі почали долучати, окрім суто ландшафтних принципів, заходи й засоби творення середовища і насамперед театральні-видовищні, культурно-просвітницькі, спортивно-оздоровчі принципи тощо.

Найкраще це вдалося у конкурсних проєктах студентів на кращі ескізні проєктні пропозиції реновації ландшафтів та розроблення модерної архітектури предметного середовища “Самбірського парку”.

Проекти-лауреати цього конкурсу були представлені міським головою Самбора Ю. Гамаром перед міською радою і були схвалені.

Бібліографія

Богданова Ю. Л. Міські ландшафти. Сьогодні і завтра. *Вісник НУ “Львівська політехніка”. Серія: “Архітектура”*. Вип. 895. С. 11–14.

Гуменник І. В., 2019. Розвиток архітектурної типології ландшафтних театрів в Україні. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

Дмитраш О. Ю., 2021. Принципи архітектурної типології і проєктування міжуніверситетських культурних центрів. Львів: Вид Львівської політехніки.

Климко З. В., 2018. Архітектурна сценографія Є. Лисика. Львів: Видаництво Львівської політехніки.

Проскуряков В. І., 2004. Архітектура українського театру. Простір і дія. 2-ге вид. Львів: Видавництво Львівської політехніки; вид-во “Срібне слово”.

Стоцько Р. З., Проскуряков В. І., 2009. Архітектура духовних освітніх закладів Української греко-католицької церкви: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

Яців М. Б., Криворучко Ю. І., 2017. Архітектура світла в українській церкві. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

Bohdanova Y., 2020. Principles of space perception in nature theatrical scenography and architecture. *Architectural Studies. Архітектурні дослідження*. Vol. 6. № 1. Founder and Publisher Lviv Politechnic National University. <https://doi.org/10.23939/as2020.01.135>

References

Bohdanova Yu. L. Miski landshafty. Sohodni i zavtra. *Visnyk NU “Lvivska politekhnika”*. Serii: “Arkhitectura”. Vyp. 895. S. 11–14.

Humennyk I. V., 2019. Rozvytok arkhitekturnoi typolohii landshaftnykh teatriv v Ukraini. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky.

Dmytrash O. Yu., 2021. Pryntsypy arkhitekturnoi typolohii i proiektuvannia mizhuniversitytetskykh kulturnykh tsentriv. Lviv: Vyd Lvivskoi politekhniky.

Klymko Z. V., 2018. Arkhitekturna stsenohrafiia Ye. Lysyka. Lviv: Vydanytstvo Lvivskoi politekhniky.

Proskuriakov V. I., 2004. Arkhitektura ukrainskoho teatru. Prostir i diia. 2-he vyd. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky; vyd-vo “Sribne slovo”.

Stotsko R. Z., Proskuriakov V. I., 2009. Arkhitektura dukhovnykh osvitynykh zakladiv Ukrainskoi hreko-katolytskoi tserkvy: monohrafiia. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky.

Yatsiv M. B., Kryvoruchko Yu. I., 2017. Arkhitektura svitla v ukrainskii tserkvi. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky.

Bohdanova Y., 2020. Principles of space perception in nature theatrical scenography and architecture. *Architectural Studies. Arkhitekturni doslidzhennia*. Vol. 6. No. 1. Founder and Publisher Lviv Politechnic National University. <https://doi.org/10.23939/as2020.01.135>

Victor Proskuryakov

ScD, Professor, Head of the Department of Architectural Environment Design

Lviv Polytechnic National University, Lviv

e-mail: Viktor.I.Proskuriakov@lpnu.ua

orcid: 0000-0003-1022-8984

**PECULIARITIES IN TEACHING LANDSCAPE DESIGN AT THE DEPARTMENT
OF DAE OF THE LVIV SCHOOL OF ARCHITECTURE**

©Proskuryakov, V., 2022

The article highlights students' architectural ideas for one educational and competitive design area of the Department of DAE - landscape. Among other things, competition results in the best renovation projects and landscapes and the development of the modern architecture of the subject environment in the park of landscape art named by Ivan Franko in Sambir.

The competition was announced at the end of October 2021 and lasted for two months. At the end of the competition, the jury selected three winning projects. These are the works of 5th-year students of the Department of DAE M. Loposha under the slogan "Garden of Songs", S. Flood under the slogan "Crossroads" and 4th-year student D. Porozhnyy under the slogan "Golden Deer". Performing common tasks for the renovation of the Sambir Park landscapes, the authors of the winning projects have developed individual nomenclatures of architectural objects, subject environment, small architectural forms, and technical and technological equipment. All proposals were recognized by the jury as relevant and promising.

Keywords: renovation of landscape architecture objects; development of the modern architecture of the subject environment; expansion of recreational functions.